

z l. 1899-1945, Wr. 1994. – Topolski J., *Nauka w Poznaniu w l. 1815-1918*, [w:] *Dzieje Poznania w l. 1793-1945*, t. 2, red. tenże i Trzeciakowski L., W.-P. 1994. – Przybyszewska A., *Teatr pol. w Poznaniu za dyrekcji Edmunda Rygiere (1896-1908)*, P. 2012, s. 100, bez nazwiska S. (praca doktorska w internetowym repozytorium AMUR). – Zajas P., *Polacy jako Burowie. Imagologia pomiędzy auto- a heterostereotypem*, [w:] *Wokół „W pustyni i w puszczy”. W stulecie pierwodruku*, koncepcja i red. Axer J., Bujnicki T., Kr. 2012. – Ziontek A., *Stefan Kosiński - różne oblicza walki z carskim zaborcą*, [w:] *Podlaskie drogi do niepodległości*, red. Rogalski A., Ziontek A., Kosów Lacki 2018.

Kat. wystawy przygotowawczej w Radomiu ..., Radom 1885, s. 26. – *Kat. wystawy higienicznej w Lublinie ...*, W. 1908, s. 23. – Brosig A., *Poznań i miasta Polski zach. w grafice*, Muz. Wielkop., P. 1929. – Mulczyński J., *Poznańskie firmy graficzne do 1939 r. Zakłady Graficzne „F.K. Ziółkowski i Sp.”*, Muz. Historii m. Poznania, Oddz. MNP, P. 1994.

Kur. warsz., 1881 nr 182 (17 VIII), s. 3; 1884 nr 191a (12 VII), s. 3, nr 253b (12 IX), s. 3; 1885 nr 125a (7 V), s. 1, nr 148 (31 V), s. 2, nr 151b (3 VI), s. 4; 1928 nr 290 (19 X), wyd. wieczorne, s. 10 (nekrolog). – Prawda, 1882 nr 50, s. 596-597; 1887 nr 51, s. 611. – Kłosy, 1884 nr 987, s. 351. – Gaz. Radomska, 1885 nr 36 (6 V), s. 1, 3, nr 40 (20 V), s. 2, nr 44 (3 VI), s. 1, nr 80 (7 X), s. 1, nr 99 (12 XII), s. 2. – Czas, 1886 nr 279 (5 XII), s. 3. – Kur. krak., 1887 nr 71 (29 III), s. 1. – Gaz. pol. w Chicago, 1893 nr 23, s. 1. – Praca, 1900 nr 29, s. 19; 1902 nr 26, s. 714 (z fot. S.). – Orędownik, 1901 nr 146, s. 3. – Nowa Reforma, 1903 nr 224 (2 X), s. 3; 1910 nr 313 (13 VII), s. 2, nr 315 (14 VII), s. 7, nr 316 (16 VII), s. 1, nr 318 (16 VII), s. 2, nr 344 (30 VII), s. 4. – Bocian z nad Gopła, Wisły, Warty i Odry, 1901 nr 4, s. 64, nr 5, s. 80, nr 7, s. 111-112, nr 8, s. 125-126, nr 9, s. 142. – Komar, 1902 nr 10, s. 157-159, nr 11, s. 174-175, nr 14, s. 223, nr 15, s. 225, 231, 233-235, nr 16, s. 237, 240, nr 17, s. 245, 247-248, nr 18, s. 253, 255-256, nr 19, s. 261, 264, 266, nr 20, s. 269, 272, 274, nr 21, s. 277, 282; 1903 nr 23, s. 309-310, nr 24, s. 328, nr 26, s. 364, nr 27, s. 380, nr 28, s. 392, nr 29, s. 412; 1904 nr 41, s. 641, 648; 1905 nr 46, s. 751-754, 761, nr 47, s. 774-777, 786, nr 48, s. 795-801, nr 49, przed s. 812, 817-825, 827, nr 51, s. 855-859, 867, 870, nr 52, s. 879-883, 886, nr 53, s. 890-894, nr 54, s. 902-907, nr 55, s. 915-920, nr 56, s. 927-932, nr 57, s. 939-946, 952, nr 58, s. 961-964, 976, nr 59, s. 981, 985, nr 60, s. 997, 1007-1012. – Kur. (Lublin), 1908 nr 220 (26 IX), s. 2. – Biesiada lit., 1910 nr 31, s. 100. – Gaz. lw., 1910 nr 159 (16 VII), s. 3. – Przyjaciół Ludu (Kr.), 1910 nr 30, s. 13. – Prz. Oświatowy, 1912

z. 5-6, s. 160 (rec. *Atlasu Ziemi Pol.*). – Kal. Informacyjny Słowa pol. ..., Lw. 1913, s. 389 (Brodnicki A.). – Wiad. Bibliograficzne (dod. do Roczn. TPN Pozn., t. 44), 1917, s. 485. – Gонец wielkop., 1921 nr 271 (17 XII), s. 2; 1924 nr 129 (5 VI), s. 1, nr 144 (25 VI), s. 1, nr 179 (5 VIII), s. 2. – Wici wielkop., 1926 nr 5-6, s. 35 (Prądyński A.); 1933 nr 6, s. 46 (Szyperski A.). – Gaz. Wągrowiecka, 1927 nr 43, s. 3. – Dz. Bydgoski, 1928 nr 244 (21 X), s. 17 (nekrolog). – Nowy kur., 1928 nr 242 (19 X), s. 10 (nekrolog). – Ziemia, 1929 nr 15-16, s. 268 (Klęskówna K.). – Tęcza, 1929 nr 30, s. nlb. 14 (Majkowski H.). – Polacy Zagranicą, 1933 nr 3, s. 37.

BJ, rkps 9141 III: Arch. Heleny Modrzejewskiej, t. 6, *Korespondencja Heleny i Karola Chłapowskiego*, k. 202-205 (2 listy S. do Modrzejewskiej: z 21 IV 1892, podpisany też przez 2 inne osoby, i z 22 IX 1893); rkps 6699 III: *Korespondencja Józefa Blizińskiego*, t. 1, k. 117 (list S. z 10 X 1875); rkps 6700 III: *Korespondencja Józefa Blizińskiego*, t. 2, k. 306-307 (list S. z 1 I 1882). – AP Łódź, 39/592: Arch. rodziny Bartoszewiczów, sygnatura 3314 (20 listów i kartek S. do Kazimierza Bartoszewicza z 1901, 1925-27 i b.d.). – AP Poznań, Kartoteka Ewidencji Ludności (sygnatura 15049, k. 872-873).

J. Mulczyński

Słuszczański vel **Słuszczyński** (mylnie Słucznanowski) **Mateusz** lub **Maciej** (Matthias), malarz wil., syn Mathiasza, notowanego jako Słuszczyński, należącego w l. 1688-1702 do Arcybractwa Szkaplerza Św. przy kość. Wszystkich Świętych w Wilnie i pełniącego tam kolejno funkcje podskarbiego i subprzeora. 8 I 1758 S., odnotowany jako „pictor vilnensis”, poślubił Joannę, córkę złotnika wil. Jana Lary'ego. We wrześniu t.r. oraz w listopadzie 1760 w kość. Św. Ignacego ochrzczono dzieci małżeństwa S.: Katarzynę i Stanisława. W 1767 odbył się chrzest drugiej córki, Agnieszki; ojcem chrzestnym obu córek był malarz wil. Antoni Szpakowski.

W 1762 na polecenie magistratu wil. S. wykonał, wraz ze swym włoskim pomocnikiem oraz malarzem Rolewiczem, dekorację malarską w ratuszu złożoną z herbów d. biskupów wil. oraz z portretu bpa Ignacego Massalskiego. W 1763 namalował sceny z życia św. Teresy na ścianach między filarami w kość. Karmelitów Bosych w Wilnie. Jego dziełem (wg Drémy) są także monochromatyczne polichromie na bocznych ścianach kaplic. Wg zapisu z 3 I 1767 w *Acta capituli conventualis Carmelitarum Discalceatorum* S. miał otrzymać 4020

florenów za prace wykonane dla zgromadzenia klasztornego. Możliwe, że to on został wymieniony w kronice karmelitów jako „celeberrimus pictor Mathia”.

W 1782 S. otrzymał od bernardynów wil. wynagrodzenie za „wymalowanie” 2 ołtarzy oraz za 2 obrazy z przedstawieniem Niepokalanego Poczęcia (ołtarze niezachowane). Obecnie jedynym niekwestionowanym dziełem S. w tym kośc. jest obraz ołtarzowy przedstawiający św. Franciszka, zaś prawdopodobnym – obraz ołtarzowy św. Dydaka (po zamknięciu kośc. Bernardynów w 1949 oba płótna były przechowywane do 2013 w kośc. Św. Ducha).

Lopaciński E., *Szkice z dziejów ratusza wil. od XVI do XIX w.*, Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki TPN w Wilnie, III, 1938/39, s. 87, 119. – Lorentz S., *Konserwacja kośc. Ostrobramskiego w Wilnie*, Ochrona Zabytków Sztuki, 1930-31, s. 212. – Morelowski M., *Odkrycia wileńskie*, Alma Mater Vilnensis, 1932 z. 10, s. 56-61. – Tenże, *Znaczenie baroku wil. XVI-II stulecia*, Wilno 1940, s. 42, 62, XXXIV. – Drėma V., *Twórcy kośc. Św. Teresy w Wilnie*, BHS, XXXVIII, 1976 nr 4, s. 297-298 (przedruk [w:] tegoż, *Vilniaus Bažnyčios*, Vilnius 2007, s. 916, 931). – Slovar’ masterov Belorusii. – Wanat B., *Zakon karmelitów bosych w Polsce*, Kr. 1979. – Janonienė R., *Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje*, Vilnius 2010. – *The Lituanian Millenium: History, Art and Culture*, red. Janonienė R., Račiūnaite T., Iršenas M., Butrimas A., Vilnius 2015. – *Obraz Św. Franciszka wrócił do kośc. bernardynów*, <http://l24.lt/pl/kultura-pl/item> (dostęp 15.02.2018).

Arch. Krak. Prowincji Karmelitów Bosych, Czarna, rkps AKO-1: *Cronica Conventus Vilnensis PP Carmelitarum*, s. 482 (kopia kroniki znajdującej się w Centralnym Państw. Arch. Historii Literatury Litewskiej w Wilnie - informacja Marii Kałamajskiej-Saeed). – BN, rkps II 10648: Arch. Michała Brensztejna, *Artyści i rzemieślnicy wil.*, t. 1, k. 207.

A. Bernatowicz

Służewska Teofila z Bzowskich, rysownicza amatorka, ur. ok. 1780, zm. 23 IX 1850 Zakrzówek (obecnie część Krakowa), żona Mikołaja Służewskiego. Była stryjenką drugiej żony Ambrożego Grabowskiego; wspominał on, że „posiadała ... naukę rysunku ...”, którym się w późniejszych latach życia zatrudniała, a nade wszystko robiąc sztuczne kwiaty, którymi zdobiła świątynie Pań-

skie, układając z roślin, mchów, kwiatów, słomek itd. różne obrazki landszaftami zwane”. Grabowski miał w swoich zb. rysunki S. (obecnie zaginione), a także „mały obrazek św. Jadwigi, malowany pędzelkiem bez poprzedniego rysunku, tuszem czy czarną farbą na pajęczynie [zapewne na tiulu]”.

Nowakowski J.F., *Ambroży Grabowski, Wspomnienie z Krakowa*, W. 1869, s. 4 (mylnie odniesiony do S. nekrolog Teofili z Bzowskich Walewskiej z Kur. warsz., 1830 nr 308).

A. Straszewska

Służewski Józef, autor rys. oł. *Kościół*, sygn. i dat: „Józef Służewski d. 8/4 1850”, Muz. Książąt Lubomirskich w ZNiO.

Prawdopodobnie tożsamy z urzędnikiem sądowym Józefem Kalasantym, ur. 25 VII 1826 Kraków, zm. 13 II 1879 tamże, synem Franciszka Mikołaja, „trudniącego się przemysłem”, i Zofii z Gwizdalskich (*I^o voto* Łubieńskiej), żonatym ze Stanisławą z Bzowskich, który był bratankiem Józefy ze Służewskich, drugiej żony Ambrożego Grabowskiego.

Solski T., Zembatówna M., *Ambrożego Grabowskiego „Rękorysy Polaków. Prace malarzkie ziomków naszych”*. *Kat.*, Ze Skarbcza Kultury, 1953 z. 1/4, s. 157, poz. 197.

ANK, Akta stanu cywilnego par. rzymskokatolickiej NMP w Krakowie, sygnatura 29/328/0/1/62: *Akta urodzin, uznania i przysposobienia ... na r. 1826*, poz. 194; Akta stanu cywilnego par. rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygnatura 29/331/0/3/202: *Księgi zgonów. 1873-1889*, nr 9/1879; sygnatura 29/331/0/1/50: [Księga urodzeń], 1873-1882, nr 117/1877 (skany na stronie internetowej: geneteka.genealodzy.pl).

A. Straszewska

Służewski Maksymilian, malarz cechowy w Krakowie; wyzwolony na czeladnika 21 XII 1586.

Gąsiorowski, s. 81.

Arch. MNK, *Akta cechu malarzy krak.*, nr 691, k. 11v; nr 697, s. 26-27.

M. Heydel
P. Kluz